

Nässjö kommun
medborgarkontoret@nassjo.se

2023-12-20

1 (9)

Rektor
johan.wirzen@nassjo.se

Dnr SI 2022:6164

Uppföljningsbeslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolors arbete
för en inkluderande utbildning vid Rosenholmssko-
lan i Nässjö kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning på Rosenholmsskolan. Granskningen genomfördes under vårterminen år 2023.

Vid granskningen identifierade Skolinspektionen fem utvecklingsområden som angetts i beslut den 1 juni 2023, dnr SI-2022:6164.

Skolinspektionen har begärt att huvudmannen för Rosenholmsskolan senast den 1 december 2023 ska redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden. Nässjö kommun har inkommit med en sådan redovisning den 13 december.

Beslut efter uppföljning:

Skolinspektionen bedömer vidtagna åtgärder på följande sätt:

Rektor skapar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas .

- Rektorn behöver i samverkan med personalen utveckla ett systematiskt arbete för att identifiera hinder i lärmiljön och genomföra nödvändiga förändringar som främjar en tillgänglig lärmiljö utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.
- Rektorn behöver se till att all personal ges kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och vilka pedagogiska konsekvenser dessa kan få i lärmiljön.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

Undervisningen präglas av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

- Lärare behöver, i samverkan med elevhälsan, utveckla undervisningen så att den i högre grad blir pedagogiskt tillgänglig för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter.
- Lärarna behöver, i samverkan med elevhälsan, stärka den sociala lärmiljön för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter så att undervisningen främjar delaktighet och gemenskap.

- Lärare behöver i samråd med elevhälsan och rektorn inleda ett aktivt arbete med att ta fysiska tillgänglighetsaspekter i beaktande vid planering och utformning av undervisningen utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

Skolinspektionen avslutar därmed granskningen.

Bakgrund

Rektor skapar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Rektorn behöver i samverkan med personalen utveckla ett systematiskt arbete för att identifiera hinder i lärmiljön och genomföra nödvändiga förändringar som främjar en tillgänglig lärmiljö utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Av huvudmannens redovisning framgår att rektorn leder skolans arbete med att utveckla och förankra arbetsprocesser för att främja en tillgänglig lärmiljö som särskilt motverkar de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. Dessutom har rektorn tydliggjort roll- och ansvarsfördelning i tillgänglighetsarbetet. Inför skolstart ser rektorn till att elevers behov identifieras och att alla berörda lärare får till sig information om elevernas förutsättningar och behov. Därtill finns ytterligare forum i vilka lärare, elevhälsa och annan personal regelbundet och kontinuerligt möts under läsårets gång för att identifiera hinder för en tillgänglig utbildning på individ-, grupp- och skolnivå. I olika forum delar också lärare och elevhälsa kunskaper och erfarenheter med varandra och skapar samsyn för att öka tillgängligheten i utbildningen. Det är tydligt vilka forum som finns och vem som ansvarar för att information sprids till berörda. Information som framkommer i olika forum ligger till grund för insatser för att undanröja hinder och de genomförda insatserna följs systematiskt upp flera gånger per termin. I uppföljning medverkar lärare, elevhälsa, skolledning och trygghetsperson på skolan. Enligt huvudmannen visar observationer och intervjuer att utvecklingsarbetet gett effekt på så sätt att personalen upplever tydlighet i ansvarsområden kring tillgänglig lärmiljö, tätare och stärkt samverkan mellan lärare och elevhälsan kring tillgänglig lärmiljö och att det systematiska kvalitetsarbetet kring elevers lärmiljö stärkts.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Rektorn behöver se till att all personal ges kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och vilka pedagogiska konsekvenser dessa kan få i lärmiljön.

Av huvudmannens redovisning framgår att kompetensutvecklingsåtgärder har vidtagits för att stärka personalens kompetens i att upptäcka och undanröja hinder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter i elevernas lärmiljö. Upplägget har varvats med föreläsningar, diskussioner, egna reflektioner etcetera. I samband med föreläsningar har personalen fått tillfälle att samtala och diskutera med varandra och möjlighet att ställa frågor. Kompetensutvecklingen har bestått av inslag av mer övergripande karaktär men också fördjupande teman och har genomförts med fokus på skolans uppdrag, hinder som kan uppstå och hur de kan arbeta för att undanröja dessa. Personalen har också fått handledning i att omsätta de nya kunskaperna i praktiken.

Enligt huvudmannen visar intervjuer med lärare att deras upplevelse är att åtgärderna har bidragit till bredare kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och djupare kunskaper om några av de vanligaste hindren i lärmiljön. Personal uttrycker också att de blivit mer medvetna om hur hinder i lärmiljön kan förebyggas. Observationer visar enligt huvudmannen att tydlighet i lektionsstruktur ökat, klasrumsplaceringar används mer uttalat och frekvent, arbetssätt som underlättar elevsamarbete finns i större utsträckning och att samtliga lärare använder de verktyg och hjälpmedel som finns tillgängliga. Huvudmannen har också låtit personalen göra självvärderingar som ett led i att utvärdera kompetensutvecklingsinsatserna. Dessa visar på god progression inom den pedagogiska-, sociala, och fysiska lärmiljön. Resultat av självvärderingar har sammanställts och använts som diskussionsunderlag i arbetslagen.

Undervisningen präglas av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Lärare behöver, i samverkan med elevhälsan, utveckla undervisningen så att den i högre grad blir pedagogiskt tillgänglig för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter.

Av huvudmannens redovisning framgår att lärarnas undervisning utgår från kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och en tillgänglig undervisning skapas utifrån den

kunskapen. Personalgruppen på skolan har fört strukturerade kollegiala samtal om positiva delar i den pedagogiska lärmiljön och vad som behöver utvecklas för att undanröja hinder. Det har bland annat mynnat ut i kompetensutvecklingsinsatser, enhetligt bildstöd, visuella scheman, att checklistor används i större utsträckning och att de visuella intrycken i klassrummen minskat. Enligt huvudmannen är samarbetet mellan lärare och elevhälsa tydligare och lärare upplevs mer stärkta i sin ledarroll. Vidare visar deras observationer och intervjuer med personalen att lärare i större utsträckning hittar strategier för att utveckla den pedagogiska lärmiljön, att fler lärare använder de hjälpmedel som finns att tillgå och att samarbete kring elevernas lärande ökat jämfört med tidigare. Vid samtal med elever framkommer att de upplever större pedagogisk tillgänglighet så som bättre tydlighet och struktur, ökad studiero och större igenkänning och ökad trygghet.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Lärarna behöver, i samverkan med elevhälsan, stärka den sociala lärmiljön för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter så att undervisningen främjar delaktighet och gemenskap.

Av huvudmannens redovisning framgår att lärarna tillsammans med elevhälsan arbetar aktivt för att främja delaktighet, samspel och gemenskap i utbildningen. Samverkan mellan lärare och elevhälsan har utökats och det är tydliggjort hur denna samverkan ska se ut. Personalen har fått kompetensutveckling om social tillgänglighet genom specialpedagogiska skolmyndighetens utbildningsmaterial för social tillgänglighet. Lärarna har gemensam planeringstid som ger dem förutsättningar att planera och delge varandra erfarenheter kring den sociala tillgängligheten. Specialpedagog, kurator och skolans så kallade trygghetsperson har samtal med eleverna för att identifiera de utmaningar som kan uppstå i det sociala samspelet. Lärarna styr och tydliggör i högre grad gemensamma aktiviteter i undervisningen. Sammantaget menar huvudmannen att kvaliteten ökat när det gäller att stärka den sociala lärmiljön runt elevernas hela skoldag.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Lärare behöver i samråd med elevhälsan och rektorn inleda ett aktivt arbete med att ta fysiska tillgänglighetsaspekter i beaktande vid planering och utformning av undervisningen utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Av huvudmannens redovisning framgår att det i planeringen av undervisningen tas hänsyn till de fysiska aspekterna av lärmiljön utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. För att minska störande intryck i klassrummen har den visuella miljön setts över och möjliga störningar minimerats. Det innebär till exempel att väggarna i klassrummen är så fria som möjligt från intryck och att de alster som finns placeras på en vägg längst ner i klassrummet. Elevhälsan har satt samman lådor med olika hjälpmedel för eleverna, en till varje klassrum som placeras synligt för eleverna. En genomgång av innehållet i lådorna gjordes i början av läsåret. Därtill har alla elever bestämda platser, det finns tillgång till skärmar, arbetsbord i ståhöjd i varje klassrum. De möbler som köps in är formade utifrån ett ljuddämpande perspektiv, material förvaras i huvudsak i stängda skåp medan arbetsmaterial så som pennor är placerade inne i klassrummet så att eleverna lätt ska hitta dem samt minska spring och trängsel. Enligt huvudmannen har kvaliteten i den fysiska lärmiljön ökat genom större medvetenhet hos personalen och att de till följd av den utvecklat den fysiska lärmiljön. Deras observationer och intervjuer visar bland annat att ljudmiljön förbättrats, att tillgänglighetsperspektivet beaktas när nya möbler köps in och att studieron förbättrats.

På Skolinspektionens vägnar

X Lena Knutsson

Beslutsfattare

Signerat av: Lena Knutsson

X Susanne Nordberg

Föredragande

Signerat av: Susanne Nordberg

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete för en inkluderande utbildning - fokus på tillgänglighet i lärmiljön kopplat till neuropsykiatriska svårigheter \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se/arbete-för-en-inkluderande-utbildning-fokus-på-tillgänglighet-i-lärmiljön-kopplat-till-neuropsykiatriska-svårigheter)

Bilaga 2: Författningsstöd

Utbildningen inom skolväsendet syftar enligt **skollagen** (2010:800) till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Enligt **förarbetena** bör Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet (prop. 2009/10:165 s 221). Sådana förpliktelser finns bl.a. i **Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter** (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har även ratificerat **Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (SÖ 2008:26). Enligt konventionen ska konventionsstaterna säkerställa bl.a. att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet. Skälig anpassning ska erbjudas utifrån personliga behov och personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet. Ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder ska erbjudas i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering (artikel 24). I **den allmänna kommentaren** till artikel 24 anges bl.a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande (Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10).

Bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bland annat funktionsnedsättning finns i **diskrimineringslagen** (1 kap. 8 § andra stycket skollagen). Med diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) avses, utöver bl.a. direkt och indirekt diskriminering, även bristande tillgänglighet – det vill säga att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som

bedriver utbildning ska också bedriva ett förebyggande och främjande arbete och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis kön eller funktionsnedsättning (3 kap. 1-3 och 16-17 §§ diskrimineringslagen).

Tillgänglighet i lärmiljö och undervisning

Utbildningen i grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § skollagen). I bestämmelsens **förorbeten** konstateras bl.a. att elever är olika och har olika behov men alla har rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Skolgången ska därför anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Anpassningen får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta (prop. 2009/10:165 s 367).

Enligt **skollagen** ska rektorn leda och samordna det pedagogiska arbetet vid skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas och ansvara för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen). Rektorn ansvarar också för att ett kvalitetsarbete bedrivs vid skolenheten samt att detta genomförs under medverkan av personal och elever (4 kap. 4 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen samt att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Av **skollagen** följer att de elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen). Med funktionsnedsättning avses, enligt **förorbeten**, inte bara fysiska funktionshinder som syn- och hörselnedsättningar, utan också exempelvis nedsättningar inom ramen för autismspektrat, ADHD och dyslexi. Den som har en funktionsnedsättning som medför svårigheter att nå kunskapskraven ska inte bara ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån (prop. 2013/14:148 s. 55).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 5 och 7-10 §§ skollagen). Enligt **skolförordningen** ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

I **läroplanen** förtydligas att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr 22, 1 En likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd samt samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. ta hänsyn till varje enskild individs behov och förutsättningar samt handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Enligt **skollagen** ska det finnas elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och som främst verkar förebyggande och hälsofrämjande samt stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar bl.a. för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Enligt **skollagen** ska det för utbildningen finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen). Alla elever ska vidare tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).